

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 11.

V Ljubljani, 17. sušca 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Kdo se zavzema za učiteljstvo? — Naš denarni zavod. — Šolstvo v koroških Slovencih! — Trnje in osat. — Poziv učiteljstva proti klerikalizmu v Istri. — Dopisi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati.

Kdo se zavzema za učiteljstvo?

Nujni predlog glede uravnave kongrue za katoliško duhovščino, ki je bil sprejet v seji državne zbornice dne 10. pret. mes. z večino glasov — glasovalo je zanj 228 poslancev — se glasi: C. kr. vlada se pozivlja, da čimprej gotovo pa še v tem zasedanju, predloži načrt zakona glede uravnave kongrue za katoliško duhovščino v pastirski službi. Ta načrt se naslanja na načela: 1.) Najmanjši dohodek samostojnih dušnih pastirjev in kaplanov naj se določi stanu primerno, kakor to zahtevajo današnje življenjske razmere in vrednost denarja itd.

Ne zavidamo duhovščini, četudi si uredi svoj gmotni položaj po nebeškem vzorcu. Vkljub temu mora človek prav od srca kleti vse tiste, ki — dasi v to poklicani! — tako zanemarjajo rešitev regulacije učiteljskih plač. In zakaj kličemo vruga nanje?

Učiteljstvo je zapostavljano bolj nego vsi drugi stanovi skupaj. Nikogar ni, ki bi se zavzel zanj resno in odločno. Vsi »višji« šolniki niso še nikoli vzeli v pretres učiteljskega gmotnega stanja, ti si samo izmišljajo nove naredbe in odloke in grmadijo ukaz na ukaz, da se dela človeku črno pred očmi. Ne pregrešimo se proti nobeni božji in cerkveni zapovedi, ako rečemo, da ni c. kr. deželnega in okrajnega šolskega nadzornika, da ni c. kr. dež. šolskega referenta, da ni ministra in državnega poslanca, ki bi imel toliko srca za učiteljstvo, da bi zastavil njemu v prid svojo vplivno besedo in deloval vztrajno toliko časa, da mu pribori zakonito zajamčene dohodke. Vse te ljudi bi treba posaditi na zatožno klop, ker od veka do veka greše proti § 55. drž. šol. zakona!

Src nimajol! Sami so siti, zato ne poznajo bedel!

Povsod je učiteljstvo zapostavljano. Nikogar nima, ki bi ga zagovarjal. Tlačiti ga pomagajo celo tisti, ki bi ga morali zagovarjati. Ako se le kdo gane, že ima disciplinarno preiskavo na vratu.

To je obupno, strašno, neznosno! Nejevolja je priklopela do vrha! Ne bo dolgo, ko udari na dan z vso silo tlačenega in izsesanega proletarca!

Škof se potega v svoji škofiji za najslabšega, moralnih deliktov krivega kaplančka, ki zasluži palice in še kaj huj-

šega. Za učiteljstvo se ni zavzel še noben nadzornik, kaj li kdo izmed onih, ki so še več? Mnogi še ne vedo, da eksistira v deželah učiteljstvo, ki strada v pravem pomenu besede.

Poznajo samo tiste paragrafe, ki z njimi lahko pritiskajo učiteljstvo — § 55. nečejo poznati.

Za vse imajo denarja dovolj: za zamorčke, za salezijance, za raznovrstne družbe, za nepotrebne športe, za vsa potrebna in brezpomembna društva — samo za učiteljstvo ga nil! Za razno morilno orožje mečejo milijone in milijarde, za učiteljstvo, ki stori največ v blagor in procvit človeške družbe, se ne zmeni nihče. Občinski svet ljubljanski dovoljuje podpore za nepotrebno cerkev na Barju ter s tem podpira najbogatejšega kapitalista na svetu — rimsko cerkev, ki premore več, nego je vredna vsa Avstrija s poslanci vred. Kaj bi se neki zgodilo, če bi prosilo učiteljstvo — draginjske doklade?!

Učiteljstvo ženejo v obup! — V tem težkem položaju ni nič čudnega, ako začenja učiteljstvo študirati — Marksa!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca svečna 1905 K 26.550.72.

Šolstvo v koroških Slovencih!

(Konec.)

Edino navidezno koncesijo so materinščini milostno dovolili z odlokom dež. šolsk. sveta koroškega z dne 26. septembra 1.1890., ki določuje, da se mora slovenščina kot obligaten predmet poučevati po tri ure na teden. Izdelali so celo specialni učni načrt za pouk slovenskega jezika. Toda čujte! Koncem omenjenega odloka je dostavek, da naj oni roditelji, ki hočejo svoje otroke oprostiti slovenskega pouka, to naznanijo šolskemu vodstvu pismeno ali ustno, lahko tudi o priliki šolskega popisovanja.

No, ni se bilo šele treba strankam zglašati, zakaj učitelji sami so se trudili, prepričati stariše o nepotrebnosti (!) slovenskih učnih ur. Sploh pa nobena šolska oblast ni skrbelo za uveljavljanje gorenjega odloka, učitelji se niso brigali zanj, ljudstvo pa, ki si gotovo želi slovenskega pouka, vedoma slepé, tako da se niti ne zaveda svojih pravic.*)

Navadno so pa tudi učitelji nezmožni z uspehom poučevati slovenščino, ker so je dostikrat manj večji nego otroci. Ko so se slovenski poslanci v neki interpelaciji v državnem zboru pritožili zaradi jezikovne nesposobnosti učiteljev na utrakvističnih šolah, je minister Hartel v svojem odgovoru deloma priznal, a povdaril, da učitelji na srednji in višji stopnji lahko izhajajo brez znanja slovenščine; v isti sapi pa je trdil, da slovenščino na [utrakv. šolah] gojé v dovoljni meri, in se je še posebej skliceval na one tri slovenske ure na teden, ki jih imamo v mislih. Ali nas ne navdaja opravičen srd spričo takega norčevanja iz najopravičenejših slovenskih zahtev?**) Jasno je, da so tiste tri slovenske ure samo slepilo na zgoraj in nasproti nepoučeni javnosti. Znano nam je samo kakih 12 utrakvističnih šol izmed 85, na katerih poučujejo slovenščino kot predmet, in še na teh je pouk nereden in pomanjkljiv. Dogodi se — poznamo več slučajev — da zna učitelj slabši slovenski nego otroci in mu morajo ti po priliki tolmačiti njemu neumljive slovenske izraze.

S tem smo podali kratko, sicer nedostatno sliko notranjega ustroja takozvanih utrakv. šol, ki jih po navedenem vsakdo pozna kot prave ponemčevalnice, na katerih se slovenščina kot potrebno zlo trpi le tako dolgo, kakor dolgo se brez nje ne more izhajati, čim se hoče učitelj le količkaj sporazumeti z otroki.

Če se sedaj povprašamo za vzgojnimi in učnimi uspehi utrakv. šol, pridemo do zaključka, da otrok izstopivši iz šole, pač zna za silo nemški govoriti — vselej še tega ne, da zna veliko slovniških pravil in dokaj nemških beril na pamet, da pa so njegove vednosti minimalne, njegove duševne zmožnosti nerazvite, njegovo čuvstveno življenje zanemarjeno, da mu nedostaja praktičnega znanja, da je popolnoma nesamostojen brez samozavesti in podjetnosti in ne čuti v sebi ne potrebne veselja do nadaljne naobrazbe. Prirojena vedoželjnost je izginila in nadomestila jo je globoka antipatija do vsakega duševnega dela. Možatost in značajnost se nista mogli razvijati tam, kjer jemljejo otroku spoštovanje do sebe, do svojcev in do domačega jezika, kjer učitelj vedno prezira in zaničuje slovenski rod in jezik, nasprotno pa vedno povečuje nemščino, češ, da je predpogoj, da, bistvo vsake boljše naobrazbe!

Kaj čuda, če se otrok začne sramovati svojcev in materinega jezika in se pozneje popolnoma izneveri svojemu narodu. Na Koroškem najdeš lahko vsak hip človeka, ki ti bo zatrjeval, da je Nemec, dasi ga takoj po prvih stavkih, ki jih izpregovori, spoznaš za Slovence.

*) Politični voditelji koroških Slovencev bi morali v tem pogledu narod bolje poučiti in sami odločno zahtevati, da vsaj upoštevajo one boro-male pravice, ki so jih dovolili slovenščini na utrakvističnih šolah. Bolje nekaj ko nič! (Ured.)

**) Kakor smo posneli iz novin, so slovenski poslanci v novi interpelaciji dali primeren odgovor na ministrova izvajanja.

(Ured.)

Če se bo umetni proces raznarodjenja koroških Slovencev potom narodne šole še dlje časa vršil z dosedanjo intenzivnostjo, bo generacija za generacijo čedalje bolj propadala, površnost, breznačajnost se bosta čim dalje bolj širili in ukoreninili, da bodo končno izginili vsi pogoji za narodni in obenem duševni in moralni preporod koroških Slovencev. Zares, zadnji čas je že torej, da se slovenski politični voditelji, posebno poslanci, z vso odločnostjo zavzamejo za preosnovno zloglasnega šolskega sistema v prid slovenskim težnjam! —

Mi hočemo po svoje pripomoči, da se pred javnostjo razkrijejo in ožigosajo škandalozne šolske razmere v koroških Slovencih in izprégovorimo še večkrat na tem mestu v tem pogledu kako besedo, če nam gospod urednik odpre svoja predala.**) Kaj nam mari, če naduti Nemci hinavsko vpijejo in jadikujejo, češ, da motimo narodnostni mir Koroške, ki v istini obstoja v tem, da se dadó Slovenci brez vsakega odpora potujčevati in da docela pasivno gledajo, kako jim jemljejo zadnje skromne narodne pravice. Da, tak «mir» nam ni po godu, ker ovira napredek. In le-tega vendar nosijo Nemci vedno na jeziku! Čemu se torej bojé boja, ki je izvor napredka?! Mi se ga ne strašimo, ker je pravica na naši strani. Mi hočemo vzgojiti zdrav, samosvesten narod, ki zaupa v sebe in svojo moč, ki noče hlapčevati nikomur, ne Nemcem in ne drugim sovražnikom napredka. Vedno je še bila kaka ideja «velika, enostavna in vsem razumljiva» ideja, ki je dvignila maso iz letargije, iz duševnega spanja, jo navdalo z močjo in samozavestjo, da je učinila čudezne stvari. Baš narodnostna ideja je poklicana, narod zdramiti iz njegove brezbriznosti in zaspanosti zbuditi njegove latentne sile, napojiti ga s samoponosom in ga navdušiti za napredek in zdravo tekmovanje na kulturnem polju. Poljaki na Poznanskem in Čehi se imajo posredno zahvaliti Nemcem, da so se v primerno kratkem času tako mogočno dvignili duševno, moralno in gospodarsko, ker so Nemci z nasilno svojo germanizacijo zbudili narodni ponos in zavednost najširših slojev imenovanih narodov. Ali res ni v koroških Slovencih več toliko življenjskih energij, da bi jih vedno silovitejši naval Nemcev ne predramil iz narodnostnega spanja? Upamo, da! Na voditeljih pa je ležeče, da kažejo narodu pravo pot, da ne bo kršil svoje moči in da se čimpreje osamosvoji.

Prvi smoter pa jim mora biti, da izbojujejo narodne šole, ki bodo v resnici narodne ne — samo po imenu.

Trnje in osat.

Naši šolski zakoni imajo toliko zastarelega v sebi, da se je kar čuditi merodajnim faktorjem — zakonodajalcem — da niso že davno in davno zavrgli gotovih §-ov in točk gotovih zakonov in odredb. Nekatero določbo so se že davnaj preživele. Žal, da ravno pri šolstvu postopajo tako neumljivo, da se mora neprizadeti in nepristranski opazovalec kar čuditi. Na eno stran se naše oblastnije s krčevito roko držé starega »cofa«, na drugo stran pa hočejo kar čez noč refor-

*) Z radostjo! — Dolžnost pa je tudi drugega, res slovenskega časopisja, da seznaní javnost s temi našimi članki!

Uredništvo.

mirati in predruščiti. Les extrêmes se touchent! Ta izrek zmagonosnega vojskovodje velja še dandanes in bo menda veljal tudi v bodoče.

Naše šolske oblastnije so se zadnje čase z občudovanja vredno vnemo poprijele vsakojakih novotarij na šolskem polju. — Koliko hrupa je bilo n. pr. zaradi pljuvalnikov. — Takisto je zobovje naše dece dalo najvišjim učnim oblastnijam mnogo dela. Prav in dobro! Nove metode za razne discipline ljudskošolskega pouka so našim nadzornikom dvigale kar lase kvišku. Sploh prevrat, da je bilo veselje, če bi bil resen in trajen. A bili so le inscenirani poizkusi, ki jim je manjkalo glavnega: prepričanja; prepričanja, da je stvar dobra in vredna, da jo uvedemo v šolo. A tega prepričanja pa ravno ni bilo; kar so storili in izvedli, so storili in izvedli ne iz prepričanja, ampak ker je bilo tako ukazano. Prepričani smo v dno duše, da je marsikdo, ki je koncipiral in sestavljal dotične odredbe ter zabičaval, da se imajo do pičice izvršiti, po končanem konceptu — seveda nemški — zamrmral: »Was soll daraus werden?« Pa kaj hočemo? »Über höhere Weisung« so se zgodile še druge stvari, ki nam jih pripoveduje zgodovina. Zakaj bi pa »zufolge höherer Weisung« tudi pri šolstvu ne poizkušali svojih — eksperimentov? Kdo plača račun, to gospode ne briga. Saj ima vedno na razpolago ljudi, ki bodo — zopet »über höhere Weisung« — zagovarjali največjo nerodnost. Navadni ljudje se jeze nad takim početjem, ker ne vedo, da so taki ljudje ravno zato, da zagovarjajo, kar je odredila višja oblast. Zakaj jih pa imenuje? Menda pač ne zato, da bi slavni vladi delali sitnosti in ji nasprotovali? Kdo bo pa vedoma redil in gojil gada na svojih prsih? Nihče ne! No, vlada tudi ne. Imeti hoče poslušne organe, vdane pristaše in pomočnike; zato so imenovani in plačani; osebno prepričanje mora molčati in se prilagoditi vladnemu [prepričanju, ki je edino pravo, pravično, koristno in nezmotljivo prepričanje. Mon Dieu! Kam bi pa naša slavna vlada prišla, če bi upoštevala mnenje tistih, ki jih je imenovala v trdni veri in s popolnim prepričanjem, da so njenega, recte nobenega prepričanja! Nobena vlada ali pa vsaka vlada sme imeti namreč le toliko časa prepričanje, dokler ji to služi; ko odpove službo, se pa pojavi zopet drugo in novo prepričanje. — Iz takih različnih prepričanj se kujejo vojske, bitke, zmage in izgube — od nekdanj se delajo frakcije, stranke, politika — vse, vse iz prepričanja, ki je vzraslo na vladnih tleh. Ne moremo se dovolj načuditi onim godrnjačem, ki godejo ob takih prilikah: »Ni prav!« — »Za Boga, kaj pa dandanes ni prav?« — »Prav ni, kar nima uspeha«. Finis coronat opus. — Prosimo, ne sklepajte rok in ne kličite žvepla na nas, ki samo konstatujemo to, kar priznava politika. Ako se ne motimo, je rekel Spinozza: »Slednji ima toliko pravice, kolikor ima moči.« In mož je govoril — žal — prav, jako, jako prav! »Finis coronat opus«, ali pa »Namen posvečuje sredstva« in pa »Kdor hoče namen, mora hoteti tudi sredstva« — so sama žlahta, ki drži skup kakor raki v canji. Naše oblastnije in vlade so se tega vedno držale: Dognati namen je bilo glavno — vse drugo postransko. — No, danes ni naša politika — naj se krasi s tem ali z onim atributom — ni nič boljša! Finis coronat opus! — To je alfa in omega vse politike — majhne in velike.

Ako bi kdo menil, da to ne velja za šolstvo, bi se jako motil. Država, ki milijone in milijone prispeva in izdaje za vse mogoče sisteme moralnega orožja — vse v znamenju kulture in humanitete — nima bora za ljudsko šolstvo, pač

pa si je pridobila ali pridržala najvišje nadzorstvo nad njim. To pa to!

Z velikim patozom oznanjajo svetu, kako svobodomi-selno so sestavljene naše šolske oblasti, sestavljene po volji največjega in najvažnejšega faktorja — po volji in iz volje ljudstva.

Danes si hočemo ogledati samo eno oblast: deželni šolski svet in zastopništvo učiteljstva v njem.

Pesek v oči! Kdor ni vaje resnice — in teh je dandanes malo — bo sklepal zopet svoje roke in stokal iz globine svojega srca: »Kaj pa hočejo?!«

Kaj hočemo? Pokazati učiteljstvu in svetu, kaj je na naših zastopnikih — naj je že Peter ali Pavel — v dež šol. svetu. Pokazati hočemo protislovje, ki se že leta in leta ščeperi v naši najvišji korporaciji, pokazati rano, ki je gnojna, ki jo je treba odpraviti, če naj bodo takoimenovani zastopniki učiteljstva v istini zastopniki učiteljstva, ne pa, kar so — sluge c. kr. šolskih oblasti!

V duhu vidimo indignacijo, ki jo povzročajo naše besede. Pa naj se še toliko branijo in protestujejo, mi vztrajamo pri svoji trditvi. Temu se ni čuditi; obratno bi bilo čudno. Saj je vendar le človeško in logično, da ne bodo ljudje, ki jih imenuje vlada, nasprotovali ravnoisti vladi; četudi imajo še tako svoje prepričanje. In naše — to je zastopnike učiteljstva! — imenuje vlada. To je naravnost smešno, da govore o zastopnikih učiteljstva, ki nima pri imenovanju najmanjše besede; taki »zastopniki« nosijo pač ime, a v resnici pa morajo biti vladni organi.

Učiteljstvo lahko smelo trdi, da nima v deželnem šol. svetu svojih zastopnikov; to, kar tako imenujejo, je po volji in milosti vlade, ne pa po volji učiteljstva. O pravih zastopnikih v deželnem šolskem svetu bi smeli le tedaj govoriti, ako bi učiteljstvo svoje zastopnike samo volilo.

Druge korporacije: dež. odbor, cerkev itd. si izbero svoje zastopnike same, kar je edino pravilno; a učiteljstvo pri izberi, oziroma pri imenovanju takozvanih »svojih« zastopnikov — nima besede; vlada mu je to skrb velikodušno prevzela. Torej stan, ki je najbolj prizadet, ki si brez njega deželnega šolskega sveta sploh misliti ne moremo, ta stan nima svojih zastopnikov; zakaj dokler učiteljstvo svojih zastopnikov ne bo samo volilo, ne more smatrati nikogar za svojega zastopnika. Da mu imenujejo drugi zastopnike, je dokaz nekakšnega — jerobstva! To je jasno kot beli dan.

Naši zastopniki bodo in so le oni, ki si jih mi sami izberemo, ne pa oni, ki nam jih imenuje vlada. To so navadno dekretirani vladni sluge; Zakaj jasno je in umljivo, da si vlada gotovo ne izbira mož, ki bi si ji upali — če treba tudi v korist šolstvu in učiteljstvu — nasprotovati. Taka vlada, ki bi tako nespametno postopala in si sama gojila nasprotnike, bi zaslužila palico.

Le nič razburjenja, gospoda! Zadnji čas je, da poravnamo in uredimo ta račun — in zadnji čas je, da dobi učiteljstvo svoje zastopnike; ti, ki so sedaj, niso naši — ampak vaši zastopniki.

Da dobi učiteljstvo res svoje zastopnike, doslej jih — ponavljamo! — nima, bo treba dotični paragraf zakona, ki po njem imenuje visoka c. kr. vlada zastopnike učiteljstva, tako izpremeniti, da zastopnike učiteljstva voli učiteljstvo samo. Le tedaj bo možno govoriti o zastopnikih učiteljstva. Menda je učiteljstvo vendar že polnoletno in si

torej sme svoje zastopnike samo voliti, ne pa da mu jih vlada dekretira kakor mladoletnim osirotelcem jeroba in varuha — ali pa hudodelcem exoffo zagovornika. Vzlic vsemu upiranju bo končno le treba ugoditi pravici, t. j. dati učiteljstvu zastopnikov — ne po volji c. kr. vlade, marveč po volji onih, ki jih naj zastopajo. Učiteljstvo naj si svoje zastopnike voli samo. To je tako enostavna in pravična zahteva, da bi se mogel le zakrknjen birokrat izpotikati nad njo. Toda tako pokašljevanje in mrmranje nas malo briga; mi hočemo svojih pravic!

Mi smo govorili in povedali svoje mnenje; merodajnih faktorjev dolžnost pa je, da upoštevajo naše mnenje. Ti faktorji so naši poslanci. Naši poslanci bodo naposled tudi morali kaj storiti za učiteljstvo. Besed imamo že dovolj! Teh dolžnost je, da se paragrafu, ki po njem imenuje vlada zastopnike učiteljstva — zavije vrat.

Kako in kaj in še drugo povemo prihodnjič!

Poziv učit. proti klerikalizmu v Istri.

Naši istrski tovariši Ivan Zec, Leopold Stihović in Anton Rajčič so izdali izjavo »Bič ili odgovor na dopise u »Omnibus« od 11. veljače o. g. pod naslovom: Dali su podkupljeni ili prodani, i od 14. veljače o. g. pod naslovom: U kojem grmu leži zec?« — Naprosili so nas, naj objavimo tudi mi ta poziv, ki je jasna ilustracija istrskih razmer. S tem izpolnjujemo željo svojih tovarišev. Poziv pa prijavljamo v hrvaščini na njih izrečno prošnjo. Tudi v tužni Istri se dani, tudi tam spoznavajo prijatelje šole in učiteljstva!

* * *

Već u broju 86. od 27. pr. mj. počeo je ni kuhani ni pečeni »Omnibus« iz Pule crniti imena nekih naših ljudi iz sela, koji su kod netom minuli obč. izbora u Puli glasovali proti hrvatsko-popovskoj stranci. Ujedno je navještao, da će prosliditi tim putem, pa čak da će »iznesti imena i onih u gradu i selu, koji kao kukavice nehtjedoše ići glasovati za svoju vlastitu krv.« Završuje: »crn obraz svima.« (Dakle in capite hrvatskoj kamorri u Puli, koja je glasovala za indipendente).

I doista održali rieč.

Započeli sa Jadreški, pa nastavili sa Šišanom, Medulinom, Promonturom in Banjolama, a napokon, kao dulcis in fundo, dotakli se i nas podpisanih. Mi smo nestrpljivo očekivali dan, kad će i na nas doći red; dapače zamolili smo ih u njihovom uredništvu, neka bi prestali onako nekažnjeno crniti svoju braću, jerbo tim sami sebe crne, a neka radje izliju svu svoju žuč na nas, koji smo svjestni svojih čina, koji znadijasma kamo idemo i zašto idemo, koji njim možemo i odgovoriti po zaslugi. I dotakoše nas onako junački, a mi im od srca kličemo: hvala! i započinjemo svoj odgovor, prikazujuć narodu v Istri hrvatsku kamorru u Puli u svoj njezinoj golotinji, dakako samo u glavnim potezima, radi nedostatnog prostora, i ujedno opravdavajuć svoj postupak kod minulih izbora u Puli.

Dobro će biti, da odaljenijem čitateljstvu u Istri prikažemo u kratko strančarske odnošaje u Puli onakve, kakvi oni jesu, kad ih mudri »Omnibus« onako mudro šuti. Prošle godine nastao razdor u talijanskoj stranci u Puli. Odciepi se vatreniji, radikalniji talijani od mlakih, porastljivih (Vidi

cronistoria ecc. u »Terra d'Istria« od 4. t. mj.) Ti radikalci biede ove posljednje, što su tako malodušni, te dopuštaju, da se tudjinac (razumij: Niemac i Slaven) širi gradom. Tuže se na nje »che hanno avvilita (la città) nelle questioni nazionali, intellettuali e scolastiche«. Dr. Rizzi naime, dr. Stanich, dr. Bolmarcich, to su njima ljudi, koji dopuštaju da i Slaveni žive, dapače i čine mnogim osobno i mnogo dobra i pomažu im mudrim i prijateljskim savjetom. Takvi ljudi ne smiju više Pulom vladati!

I eto nastala nova stranka — indipendenti — sa motom po onoj srbskoj: i nebo je itd.

Nastali izbori. Indipendenti složili se sa socjalisti, jer im je u narodnom pogledu jedna te ista svrha.) Vidi opuscolo del Tuntar sull'indirizzo nazionale del proletariato d'Istria).

I nastali izbori trećeg tiela.

Hrvatska stranka dala se u boj, akoprem je znala da ne će nikad izaći, ali samo da se omjeri i spremi za vsaku drugu zgodu. Izvrgli jadne ljude svakojakim pogibeljim i osvetama, što će mnogi morati trpiti; ali . . . brez žrtava nema ni pobjede. Da, velimo mi, ali liepa je ona pobjeda, gdje su generali na čelu svojih četa; a ne da budu jadni ljudi izloženi, a generali da se kriju izza sedam brdâ, dokle neprijateljsko tane ne dosiže. To je sramotna borba, kakvih se često vidja kod raznih izbora u Istri, a takva bitka se je bila ovoga puta u hrvatski stranci u Puli. Ljudi jadni nahuckani glasovali za **svoju krv; a njihova krv . . . za najžešće dušmane**, za koalirane indipendente i socjaliste.

Grozno, grozno, grozno!!!

Nego misliti će tkogod: eh nisu hrv. klerikalci, ti ganzgebildete Leute, tako prostodušni, da će glasovati za drugoga bez kakve koristi za svoju stranku: morao nastati kakav kompromis. — Ni to, ni to. Eto izjave u »Terra d'Istria« br. 6. podpisane od trinaest najljućih indipendantâ, od njihovog izbornog komitata, da kompromisa nit kakva osobna prego-varjanja medju njima i Hrvatima nije bilo.

Stranka dakle nije od tog ništa dobila.

Jedan sami zaključak može se izvesti: da je netko natrpao žepove i naveo stranku na tanak led. O tom se šire i razne glasine u gradu; ali mi im volimo ne vjerovati, premda sve mislimo tko bi inače platilo sve one pijanke i kočije i landò u trećem i u prvom tielu. Dr. Laginja je i sam potreban, a oni drugi: ojboooo. Budimo prijatelji, al žepovi nek se grizu. Pitajte malo izvanjski puk, medju kojim mi živimo, pa ćete doznati kakvi su vam to fini tići.

Eto: »Omnibus« laže, kad veli da smo se mi dovezli u zatvorenim kočijam. Mi smo išli svoje glave i baš na naše trudne noge, a vi ste vaše popove dovezli i odvezli baš u zatvorenim kočijama, a u svakoj je morao biti po jedan doktor da ih uvjeri kako je »dostojno i pravedno« glasovati za socjaliste, njihove tako krute neprijatelje. Ljudje pak iz trećeg tiela dovezli ste i odvezli u kočijama, u landojima i na tavalacu. Nemojte govoriti u konjetini, kad se kod vas u »sala Apollo« prizemno jelo i pilo sve u šesnajst, a vi sami neznate dali je ono bila konjetina ili oslovina. Nemojte govoriti o prodancima, o prodanom blagu, kad ste vi mnogoga baš za novac izvukli iz kuće. Ta, govorilo se očito, da se tri krune može dati i primiti, jer to odgovara običnoj nadnici. Stranka, koja se je dala već u svom začetku na takav posao, ta si je sama iskopala grob, kao vi sebi. A da ste dobili i onoliko glasova iz naših sela, budite nama zahvalni i jedini nama, koji, i po svojem položaju i po svojoj dobroti, do broti, dopustimo da nebudjeni u mutnom i u bistrom lovite.

A da smo se mi samo malo zauzeli, vi biste bili mnogu kočiju praznu u Pulu dovezli.

Nego pitat će nas čitatelji: Da za koga ste pak vi glasovali, kad Vas hrvatski popovi i razpopovi napadaju?

Da predpostavimo neka naša mnjenja i odmah ćemo odgovoriti. Mi ne vjerujemo, da je hrvatska stranka u Puli učinila kompromis sa independentima, ne vjerujemo hiti, kako bismo morali, da je koji debeli kum u onoj stranci omastio brk i prodao stranku. Mi volimo vjerovati, da je ona stranka glasovala za socijal-independente iz osвете i za inad proti gradskoj stranci i proti c. kr. mornarici. Baš kao i Kraljević Marko, kadno ga zapitaše: Bili se prodao, Marko? — A ma ni za carevo blago, odgovori on, ali za inad (za osvetu) bi. A mi?

Baš tako i mi. Glasovali smo, ni zvani ni pozvani ni prodani ni zavedeni, nego od svoje mile volje, za predložene gradske stranke i c. kr. mornarice. I učinili smo to za inad proti independentnoj stranci, koja ne će da nam priznaje političkog života i za osvetu proti hrvatsko-popovskoj stranci u Puli. Ovdje ćemo odmah naglasiti, da ti hrvatski bogovi u Puli istovjetuju sebe i narod, baš kao popovi: Boga, crkvu i sebe. Mi pak to liepo razlikujemo. Drugo je narod, iz kojega smo i mi nikli, kojega svim srcem ljubimo i radimo o njegovom boljku i napredku kao pčele radilice (a oni ga izsijujejo kao trutovi), drugo su pak njegovi zvani i nezvani kapurijoni. Mi ljubimo svoj narod više nego sebe, mi mu posvećujemo nesebično (zapamtite si to: nesebično) sve svoje sile; ali hrvatske kapurjone u Istri, oprostite na izrazu, ali mi ih svom dušom mrzimo.

Preveć bi otegli, da idemo ovdje nabrajati sve uzroke, koji su nas i mnoge naše sumišljenike malo po malo do toga dovedli. Ograničiti ćemo se samo na nekoje opaske.

No, nabrojite svu inteligenciju u puljskom kotaru (izvan Pule), koju još nisu »Naša Sloga« ili »Omnibus« ocrnili. Ti sretnici su: učitelj u Medulinu (svak dr. Zuccona, (pop u Ližnjanu (Medulinac), učitelj u Alturi (dr. Zuccona brat) i... punctum.

(Konec.)

Dopisi.

Štajersko.

Prvo letno poročilo javne šolske narodne knjižnice na Gorici v Savinski dolini.

A. Ustanovitev in uprava knjižnice.

Knjižnico je ustanovilo učiteljstvo dvorazredne šole na Gorici s pomočjo dohodkov šolskih slavnosti, prirejenih v ta namen v letu 1903. in 1904. Krajni šolski svet je ustanovitev odobril ter odredil, da se je knjižnica dne 6. prosinca 1904 ob mnogobrojni udeležbi ljudstva svečano otvorila.

Knjižnica je bila otvorena le v času od 6. januarja do 2. aprila 1904. in od 1. decembra 1904. naprej, vsega skupaj torej samo štiri zimske mesece in to zaradi tega, ker ljudstvo nima poleti niti ob nedeljah mnogo časa za čitanje knjig. Večina moških se nahaja v tem času navadno po lesni trgovini kot plavičarji na Hrvaškem, vse domače gospodarstvo sloni torej na pridnosti žensk ter starejših moških. V teh 4 mesecih se je iz knjižnice izposodilo na dom 500 knjig proti pristojbini po 4, 6, 10 do 20 vin. za komad kar se mora smatrati za ugodnost, zakaj kdor si je prišel po knjige, si jih je izposodil s pravim namenom čitanja, hoteč zanje plačati predpisano pristojbino. Nekaterim neimovitim so se knjige izposojevale brezplačno. Ponajveč knjig se je čitalo ob zimskih večerih pred vso družino na glas. V tem

dejstvu tiči znaten moraličen vpliv knjižnice na izobraženost naroda. Brezplačno izposojevanje iz šolarske knjižnice med šolske otroke v tem številu ni zapopadeno. Dohodki knjižnice so znašali 302 K 65 vin. troški za nakup knjig, vezavo, omaro, napis, pečat itd. pa 301 K 58 vin. (Troški, ki jih je šola že prej za knjige izdala, tu niso všteti.) Koncem l. 1904. je torej prebitka 1 K 7 vin.

Na prošnjo, priobčeno lani po časopisju, so darovali knjižnici 288 hrvaških in slovenskih knjig sledeči dobrotniki:

- 1.) G. Simeon Sladović pl. Sladoevički, župan i. t. d. v Novem mestu, 135 ponajveč hrvaških knjig.
- 2.) G. Lopan Dragutin, kr. kotarski veterinar u Krapini, 74 hrv. knjig.
- 3.) G. A. Ekar* v Celju, 22 hrv. knjig.
- 4.) G. Gorničić Franjo, trgovec v Zagrebu, 20 hrv. knjig.
- 5.) G. Golub Janko, vlastelin v Mihovljanu na Hrvaškem, 16 hrv. knjig in 3 brošurice.
- 6.) G. Šribar Josip, kaplan v Trbovljah, 11 hrv. knjig.
- 7.) G. Jelšnik Ivan, kaplan v Rajhenburgu, 10 hrv. knjig.
- 8.) Gospica Ivanka Schwarz, učiteljica na Gorici, en krasnovezan letnik »Dom in Sveta« ter 1 letnik »Ježa«.
- 9.) G. Musi Alojzij, veroučitelj na Gorici, 1 vezan letnik »Dom in Sveta«.
- 10.) G. Tratnik J., novomašnik v Potoku, eno slov. knjigo.

Vsem darovalcem bodi na tem mestu v imenu vsega prebivalstva izrečena najsrčnejša zahvala.

Večina moških goriške šolske občine je zavoljo svoje lesne trgovine s Hrvaško zmožna hrvaščine, a se hrvaške knjige navzlic povpraševanju niso smele v smislu knjižn. reda izposojevati, ker zaradi pomanjkanja sredstev še niso vezane. Čeških knjig se je izposodilo med inteligenco 15.

Knjižnica je last šole na Gorici. Vodi jo nadučitelj Radoslav Knaflič, posel knjižničarja opravlja učiteljica gospica Ivanka Schwarz, oba brezplačno. Letne račune upravlja krajni šolski svet.

B. Ureditev knjižnice.

Knjižnica je ustanovljena na podlagi naredbe c. kr. štajerskega deželnega šolskega sveta z dne 2. januarja 1873, šte. 5795. Glasom te naredbe se zamore vsaka šolska knjižnica razširiti v javno knjižnico za odrasle, samo se ne sme učencem kratiti raba šolarske knjižnice.

Knjižnica obstoji iz šolarske knjižnice in iz knjižnice za odrasle. Iz šolarske knjižnice se ne izposojeje ničesar odraslim, a iz druge ničesar šolarjem. Oba oddelka imata svoj poseben imenik in zapisnik izposojevanja knjig. V knjižnici je 500 slovenskih ter 215 hrvaških knjig, zgoraj imenovani nadučitelj ji daje svojih 120 čeških knjig na razpolago, vsa knjižnica šteje torej 835 knjig; slovenske knjige so večinoma v usnje vezane. V knjižnici za odrasle so: I. Spisi za mladino. II. Spisi za narod. III. Slovanska knjižnica. IV. Zabavna knjižnica. V. Knezova knjižnica. VI. Slovenske narodne pesmi. VII. Zgodovina slovenskega slovstva. VIII. Druge knjige Matice Slovenske. IX. Zgodovina. X. Leposlovne knjige. XI. Poezije. XII. Slomškovi spisi. XIII. Pedagoške knjige. XIV. Nabožne knjige. XV. Druge knjige družbe sv. Mohorja. XVI. Zdravstveni spisi. XVII. Čebelarstvo, poljedelstvo, živinoreja, vrtnarstvo, hmeljarstvo, sadjereja, vinarstvo itd. XVIII. Prirodopis. XIX. Razne knjige. V istem redu so tudi urejene hrvaške knjige.

Knjige so shranjene v tesno se zapirajoči veliki omari s štirimi steklenimi durmi. Na vsaki knjigi se nahaja knjiž-

nični odtisk ali pečat, a pod njim še drugi z besedami: »Vsak izposojevalec je odgovoren za izposojeno si knjigo ter je ne sme dalje izposojevati!« Izposojevalci so se tega pravila tudi vestno držali. Tudi najbolj pogostočitane knjige so brez izjeme snažne in nepokvarjene. Tekom vsega časa se ni pripetil niti najmanjši nered ali poškodba. Na šolskem poslopiju se nahaja napis: »Javna šolska narodna knjižnica na Gorici,« a po vaseh po Zadrenski in Savinski dolini so v zimskem času razobešeni razglasi, da se knjige izposojujejo vsako nedeljo in praznik ob določeni uri. V šolski sobi visi na steni pod steklom in v okviru.

G. Knjižnični red

s sledečim besedilom:

1. Iz javne šolske narodne knjižnice na Gorici si morejo izposojevati knjige nad 14 let stari prebivalci Goriške okolice na lastno odgovornost, in sicer vsakdo samo za sebe, oziroma za svojce.

2. Izposojevalec, ki knjigo ali sam ali po kom drugem poškoduje, mora storjeno škodo poravnati, oziroma na svoje stroške oskrbeti novo, trpežno vezano knjigo.

3. Izposojene knjige se ne smejo dalje izposojevati.

4. Sinovi in hčere, hlapci in dekle si smejo knjige le tedaj iz knjižnice izposojevati, če je bil oče, oziroma hišni gospodar dal k temu s svojim podpisom v izjavno knjigo potrebno dovoljenje, s katerim on za varnost knjig jamči, ali tudi brez tega dovoljenja, če založijo primerno varščino.

5. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo in praznik ob uri, ki se razglasi po občini.

6. Za vsako manjšo izposojeno knjigo se plača na teden po 4 vin., za srednjo po 6 do 8, a za večje ali jako drage knjige po 10 do 20 vin. pristojbine, in sicer vsakokrat proti podpisu v knjižnični zapisnik.

7. Knjige se smejo za to pristojbino obdržati le en teden. Kdor jo obdrži več časa, mora za vsak naslednji teden doplačati dotično pristojbino.

8. Po dve ali več knjig se smejo le tedaj izposojevati, če to dovoljujejo knjižnične okolnosti.

9. Nevezane knjige se ne smejo na noben način izposojevati.

10. Neznane izposojevalcu iz tuje občine se knjige le tedaj izposodijo, če založi zanje toliko varščine, kolikor vsaka knjiga z naročnino in veznino vred stane.

Ustanovitelji knjižnice so v napornem delu in z vztrajnostjo premagali vse ovire in težave v tako neugodnih okolnostih, kakor se le misliti dajo. Prorokovanje, da se narod za knjižnico ne bo zanimal, se ni uresničilo. Knjižnica se vedno lepše razvija. V letošnjem letu namreč narašča število izposojevalcev v večji meri, nego je raslo v istem času minulega leta.

S knjigo in srcem k prosveti in boljši prihodnosti slovenskega naroda!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo novomeškega okraja zboruje dne 6. aprila t. l. v Žužemberku. Poleg običajnih točk: Jos. Zajec: Prakt. nastop iz risanja, in Ivan Žen: Kako stališče zavzemaj učit. društvo napram dnevnim političnim vprašanjem. Začetek točno ob deseti uri dopoldne. Gostje in prijatelji šole in učiteljstva dobro došli.

V. Gebauer, t. č. predsednik.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje dne 23. t. m. v Gomilskem ob 2. uri popoldne. Dnevni red: 1. Zapisnik, 2. Dopisi, 3. »O mapi za pisanje in čitanje«, iznajdba g. naduč. Marschitza, 4. Volitev delegatov k »Zavezi«, 5. Posvetovanje o delegatih k deželni učiteljski skupščini.

Anton Farčnik, t. č. predsednik.

Šmarsko-rogasško učiteljsko društvo zboruje dne 26. t. m. (ne 25.) ob eni popoldne v Šmarju. Vzporod: Zapisnik in dopisi. Poročilo našega zastopnika v okrajnem šolskem svetu. Razgovor o konferenčnih vprašanjih. Iz šolske prakse. Slučajnosti. — K obilni udeležbi vljudno vabi

Strmšek.

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. marca v prostorih slov. petrazrednice v Konjicah. Zaradi sejma se je moralo zborovanje zopet vršiti v Konjicah, namesto v Oplotnici, kakor je bilo dogovorjeno. Skrajno neugodno vreme je marsikoga pripelo doma za zapeček, in tako je bilo število posetnikov borno pičlo. Škoda! Vzporod je bil važen in zanimiv. Pretehtavali smo teme za deželno učiteljsko skupščino v Gradcu, ki jih je predložilo učiteljsko društvo v Ljubnem. Bilo bi pač nujno želeli, da bi se postavili v tej zadevi vsi na enotno stališče, sicer bo grozen kaos in slednjič bodo »tam gor«, uvidevši našo needinost in nemoč, vse naše želje vrgli čez krov.

Prav zanimiva točka vzporoda je bilo predavanje tov. g. Brumna o pouku v oddelkih. Zaradi naših izvečine nizko organizovanih šol smo pač vsi primorani poučevati v oddelkih in zato so nam bili nekateri praktični migljaji kaj dobro došli. Gospod referent je žel za svoj trud burno priznanje.

Prihodnje zborovanje se vrši v Tepanjah, dne 13. aprila. Na vzporodu je nastop tov. g. Jurka o spisju na nižji stopnji. Pričakovati je prav obilne udeležbe.

Književnost in umetnost.

Obrtno spisje. Sestavil Anton Funtek. Druga bistveno neizpremenjena izdaja. V Ljubljani 1904. Natisnil in založil Dragotin Hribar. Cena?

Od prve do druge izdaje Funtkovega »Obrtnega spisja« je minilo 13 let. V tej dolgi dobi se je izpremenilo marsikaj, kar bi se moralo izpremeniti tudi v tej knjigi. Gosp. profesor Funtek pa tega ni storil, in prav zaradi tega smo posvetili njegovemu delu nekoliko več pozornosti, nego mu je je posvetil on sam.

Zakonu o novi valuti z dne 2. avgusta 1892. leta je kmalu sledilo več važnih ukazov; mimo drugih tudi cesarski ukaz z dne 29. oktobra 1899. leta (drž. zak. št. 176), ki se glasi:

»Die amtliche Benennung der neuen Landeswährung ist »Kronenwährung« (nicht »österreichische« oder »ungarische« Kronenwährung).

Abgekürzt kann die Kronenwährung durch die Buchstaben »K. W.« ausgedrückt werden.

Bei Angabe von Geldbeträgen ist aber die Bezeichnung »Kronenwährung« nicht beizusetzen, sobald die Worte »Krone« beziehungsweise »Heller« vollständig ausgeschrieben werden, oder sobald man sich der vorgeschriebenen Abkürzungszeichen bedient.«

Gospod profesor Funtek tega ukaza ne pozna. To žalostno resnico potrjuje mimo drugih dvoje dolžnih pisem na str. 69. te knjige. V prvem teh dveh zgledov beremo, da je Luka Bukovnik prejel od Antona Reziča tristo kron a. v., drugi teh dveh zgledov pa se glasi na šeststo kron a. v.

Te krone avstrijske veljave pa časih tudi gospodu profesorju presedajo. Kadar mu ni zanje, izpusti črki »a. v.« ter piše, da je N. N. posodil ali vrnil toliko in toliko kron (kronske veljave). Primeri na strani 73. natisnjena bona.

Na str. 66. se glasi druga naloga: Mizar Jakob Borovec da hranit stavbinskemu mojstru Antonu Podgorcu 1 srebrno rento za 2000 K...

Gospod profesor je brezdvomno sklepal tako: V prvi izdaji »Obrtnega spisja« sem pisal, da Jakob Borovec da hraniti stavbinskemu mojstru Antonu Podgorcu 1 srebrno rento za 1000 gld. Ker ima goldinar dve kroni, moram sedaj pisati da dá hraniti 1 srebrno rento za 2000 K.

Srebrna renta se je izdala v goldinarjih avstrijske veljave; kronska veljava srebrne rente ne pozna.

Zapomnite si to, gospod profesor!

Zaradi novega civilnega pravnega reda z dne 1. avgusta 1895. leta so se pri sodnih dvorih prve instance (na Kranjskem torej v Ljubljani in v Novem mestu) odpravile takozvane mestne delegirane sodnije.

Gospod profesor Funtek pa tega ne ve. Dokaz temu zgled na strani 131. druge izdaje »Obrtnega spisja«, v katerem črevljar Simon Šiškar potem c. kr. mestne delegirane sodnije odpoveduje hišnemu posestniku Jožefu Jakliču pritlično prodajalnico v njegovi hiši na Sv. Jakoba trgu št. 3.

Odpoved je datirana 1. dnem meseca avgusta l. 1904. in je torej prišla na dan ob devetletnici, odkar v Ljubljani ni več c. kr. mestne delegirane sodnije.

Črevljarju Simonu Šiškarju bodi odpuščena ta nevednost, gospodu profesorju Funtku pa ne.

Tvornico za steklo v Kočevju so že davno zatvorili.

V drugi izdaji Funtkovega »Obrtnega spisja« pa beremo na str. 36. nastopni zgled:

Slavna tvornica za steklo

v

Kočevju.

Pošiljate Vam (1?) K 60.—, prosim, da mi pošljete 250 m² 26/6 plošč stekla na moje ime.

Spoštovanjem

Matija Podobnik,
steklar.

Čuden mož ta Matija Podobnik, ki naroča steklo tam, kjer ga ni. —

In pa kako zna pisati!

Na strani 77. je natisnjena pobotnica, ki jo je spisal Jožef Kalin, učenec umetnoobrtne (!) šole v Ljubljani.

Takih Kalinov, ki ne vedo, kakšen naslov ima zavod, na katerem se izobrazujejo, na c. kr. umetnoobrtne strokovni šoli v Ljubljani gotovo nimajo.

Zaradi te nevednosti zasluži torej gosp. profesor Funtek resno posvarilo.

Na strani 38. se glasi 5. zgled:

Stavbinski mojster Julij Zagorjan v Trstu poravna svoj dolg pri trgovcu z lesom Martinu Kremenu na Rakeku namesto dne 31. decembra že dne 15. novembra.

Za 451 K znaša 3% skonto 13.53 K, ne pa 1.70 K; Martin Kremen dobi torej samo 437.47 K, ne pa 449.30 K.

Ta napaka, ki jo je najti že v prvi izdaji Funtkovega »Obrtnega spisja«, priča glasno dovolj, kako površno se je priredila druga izdaja te učne knjige.

V drugi pobotnici na strani 75. potrjuje trgovec Lovrenc Rojnik, da mu je črevljar Andrej Detelja plačal petprocentne obresti kapitala K 1200, dotekle od dne 1. marca 1901 do dne 1. marca 1902, namreč šestdeset kron, in da mu je poleg tega vrnil šeststo kron posojila.

Da je to skupaj 660 K, ni treba posebej poudarjati; gospod profesor Funtek pa pravi med črtama na levi strani pod pobotnico: »To je K 60 — a. v.«

Šesti zgled na str. 76. se glasi:

Posestnik Andrej Turek potrjuje, da je prejel od Franca Slaka posojeni kapital 1000 K z obrestmi vred, in dovoljuje Slaku, da izbriše ta dolg s svoje hiše.

Turkova pobotnica pa se glasi samo na 1000 K. Uta-jene so torej obresti, in to bržkone zaradi tega, ker ni nikjer povedano, koliko procentov se je zanje dogovorilo.

Da nam gospod profesor ne bo očital površnosti, naj še pripomnimo, da na str. 75. pri 4. in 5. zgledu pogrešamo zaporednih števil.

V poglavju »Nakaznice« ni niti eden zgled kolkovan. Čudno je to zaradi tega, ker so sicer na vseh zgledih vtisnjeni kolki.

Na strani 43. se glasi 5. zgled tako:

Trgovec s papirjem Filip Napotnik v Novem mestu vpraša mizarja Petra Mejača v Trebnjem, ali bi mu do konca meseca maja naredil 10 risalnih desak šte. 6. po 70 h in 10 risalnih desak št. 7. po 1 K 04 h.

Na to pozvedno pismo bi bil primeren ta-le odgovor:

Risalnih desak št. 6 in 7 ne poznam, zakaj splošno sedaj naročajo samo deske, ki se glede velikosti ujemajo z velikostjo risalnega papirja.

Narejam pa: deske za celo polo risalnega papirja po 3 K, deske za pol pole risalnega papirja po 1.8 K, deske za četrt pole risalnega papirja po 1.2 K.

Da bi se dandanašnji dobile risalne deske po 1 K 4 h ali celo po 70 h, se mi ne zdi verjetno.

Gospod profesor trdi na 152. strani, da pisma z našimi bankovci, ki ne presežajo 1000 kron in 250 g, tudi lahko oddajamo odprta.

Že zdrava pamet sama pravi, da mora biti za pošiljatelja varnost tem večja, čim večji je znesek. In prav zaradi tega se lahko oddajo pisma z našimi bankovci, ki pa morajo presegati tisoč kron, uradniku v odprtem zavitku, da jih prešteje vpričo stranke, potem pa zapre in zapečati pismo s poštnim kontrolnim in pošiljateljevim pečatnikom.

Tako je, gospod profesor, in ne drugače.

Na strani 119. in 120. govori gospod profesor o obrtari in dohodarini.

To poglavje se je natisnilo neizpremenjeno po prvi izdaji od l. 1891., ko še ni bilo zakona o neposrednjih osebnih davkih.

Toda kaj se meni gospod profesor za nove predpise. Komur ni všeč to, kar je veljalo pred 13 leti, naj sam študira nove zakone. Ali ni tako, gospod profesor?

Na strani 36. se glasi druga naloga: Tkalec Gregor Suša v Ljubljani pošilja kramarju Jožefu Strletu v Motniku 40 m najboljšega platna po 1 K 20 h.

Povejte nam, gospod profesor, kje so v Ljubljani tisti tkalci, ki pošiljajo po svetu najboljšo platno m po 1 K 20 h?

Kdor pod črto razlaga pomen manj znanih besed, mora to storiti takoj, kadar prvokrat rabi določeno besedo.

Gospod profesor Funtek rabi na strani 38. v pismu Jerneja Kričaja na Valentina Gornika besedi »po naredbi«, razlaga pa jih šele na strani 81.

Na strani 21. rabi gospod profesor besedo »cenik.«

Levec pravi v svojem »Slovenskem pravopisu«, da se piše »cenovnik«, ne pa »cenik«. Tej priznani avtoriteti bi se po našem mnenju lahko uklonil tudi gospod prof. Funtek.

Na strani 43. beremo, da prosi stavbinski mojster Nikolaj Stržen lesnega trgovca Karla Dragarja, da mu blagovoljno naznani ceno za 2 m² zdravega lesa vseh vrst, kolikor jih ima v zalogi.

Na 44. strani stoji v predzadnji vrsti od spodaj dopolnilo v 4. sklonu pred dopolnilom v 3. sklonu.

Na strani 64. je natisnjen spremni list, s katerim pošilja Matija Strgar Petru Možini vrč palmovega (!) olja, zaznamovan s črkama R. S.

S spremnim listom, ki je natisnjen na 63. strani, pošilja Anton Bregar 1 sod ogrske pepelike, ki je zaznamovan z začetnima črkama njegovega imena. Dosledno bi morala biti tudi posoda Matije Strgarja zaznamovana s črkama M. S.

Iz hranilnega lista na strani 65. je razvidno, da izvršuje Matija Slamnikar krznarski obrt v Ljubljani, Gledališke ulice št. 7.

Ker je ta zgled vzet neizpremenjen iz prve, leta 1891. natisnjene izdaje, ko so se sedanje »Wolfove ulice« še imenovale »Gledališke ulice«, bi se bila morala ta napaka že zaradi tega popraviti, ker v sedanjih Gledaliških ulicah ni hišne št. 7 in je tudi tako kmalu ne bo, in ker so hiše v novih Gledaliških ulicah sezidane zgolj za zasebna stanovanja, ne pa za prodajalnice in delavnice.

Na strani 90. piše gospod profesor, govoreč o učnih pogodbah, da mora učna pogodba obsegati:

6. pogoje, s katerimi se učenec sprejme, in sicer glede učnine ali kakove mezde, na hrano, obleko, stanovanje in učno dobo.

Kaj bi rekel gospod profesor, ko bi mu prišlo v roko tako zmašilo.

O tiskovnih napakah, ki jih je v knjigi več nego preveč, ne govorimo.

Gospod profesor navaja v svoji knjigi tudi razna določila »Obrtnega reda«.

Znano je, da so v trgovskem ministrstvu že davno izdelali obširno novelo k »Obrtnemu redu«. Po časnikarskih poročilih (Oesterreichische Rundschau itd.) in po debati, ki se je vnela v državnem zboru pri prvem branju te vladne predloge, se sme že sedaj sklepati, da se bodo stara določila »Obrtnega reda« bistveno izpremenila.

Ako bi se zaradi tega nedostaki v Funtkovi knjigi tako pomnožili, da bi bilo zanjo treba tretje izdaje, naj bi gosp. profesor pri tem delu upošteval priznano pedagoško načelo: Für die Schule ist das Beste kaum gut genug. —j—

Vestnik.

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina à 2 K za l. 1905.) G. Franc Šijanec, nadučitelj in g. Josip Klemenčič, učitelj pri Sv. Antonu v Slov. goricah; g. Josip Topolovšek, učitelj v Turji nad Hrastnikom; gosp. Leopold Ferjan, učitelj v Olševku; g. Anton Herzog, nadučitelj, g. Avgust Lah, učitelj, g. Karel Mavrič, učitelj, gospodična Josipina Hayne, učiteljica in gospodična Elvira Vipavc, učiteljica pri Sv. Križu pri Križevcih; g. Fran Jurkovič, nadučitelj, g. Ivan Debelak, učitelj, g. Fr. Ferlinc, učitelj, g. Hinko Šumer, učitelj, gdč. Leopoldina Hočevar, učiteljica, gdč. Felicita Mah, učiteljica, gospa Marija Ferlinc in gdč. Terezija Marlah, učiteljica v Šmarju pri Jelšah; g. Ign. Kaffon, učitelj na M. Reki pri Št. Pavlu pri Preboldu, 3 K; g. Vincenc Jurman, učitelj v Kuželju; g. Valentin Pulko, nadučitelj v Dobju; g. Ivan Lokar, učitelj v Dobljčah; vodstvo ljudske šole na Ponikvah; g. Josip Poberaj, učitelj v Vratah pri Cepovanu; g. Fran Venturini, učitelj v Preilski v Istri; g. Josip Čop, nadučitelj in gdč. Olga Prinčič, učiteljica v Cerovem pri Gorici; g. Anton Vodopivec, učitelj v Grgarju; gdč. M. Kavčič, c. kr. ravnateljica, gdč. M. Gostiša, c. kr. učiteljica, gdč. M. Rupnik, c. kr. učiteljica in gdč. Ana Tomec, c. kr. učiteljica v Idriji; g. Fran Kuhar, učitelj v Št. Gotardu; g. Ivan Rihteršič, nadučitelj, g. Ivan Kocijančič, učitelj in gdč. Albina Ažman, učiteljica v Srednji vasi v Bohinju; g. Bl. Tominc, nadučitelj v Globokem pri Brežicah; g. Fortunat Lužar, učitelj v Izlakah.

Učiteljski dobrotniki. G. Janko Urlep, učitelj v Sarajevem, je nabral in Sarajevem za učiteljski konvikt 40 K, g. Josip Urlep, kancelist v Sarajevem, pa 21 K 30 h. Darovali so: g. I. Lemaril, železniški nadzornik, 5 K; gosp. I. Horvat, podvzetnik, 5 K; g. I. Šolar, sodni tajnik, 3 K; g. I. vit. Turzanski, drž. pravdnik, 2 K; g. I. Javorski, sodni tajnik, 2 K; g. Janko Urlep, učitelj, 1 K 80 h; g. I. Sark, sodni avskultant, 1 K 20 h; g. I. Albert, učitelj 1 K; g. I. Ulreich, učitelj, 1 K; g. I. Bergant, učitelj, 1 K; g. I. Bilina, stotnik, 1 K; g. I. Sivec, sodni svetnik, 1 K; g. I. Protič, sodni svetnik, 1 K; g. I. Mikoli, finančni svetnik, 1 K; g. I. Valpotič, računski svetnik, 1 K; g. I. Braček, državni pravdnik, 1 K; g. I. Jenič, državni pravdnik, 1 K; g. avskultant »X« 1 K; g. oficijal Peterlin 1 K; g. I. Šuman 1 K; g. I. Bauhölzl 1 K; g. asist. Schneider 1 K; g. Schlešek, knjigovodja, 1 K; gosp. poslovodja Hofbauer 1 K; g. gostilničar Konček 1 K; g. Astalos, mesar, 1 K; g. Halva, krojač, 1 K; g. Renner, železn. nadzornik, 1 K; g. Brazdyl, železn. nadzornik, 2 K; g. Gärtner, nadinžener, 1 K; g. Imm, železn. nadkontrolor, 1 K; g. Tatar, žel. nadinžener, 1 K; g. Petrovič, blagajnik, 1 K; g. Maziarski, žel. adjunkt, 1 K; g. Jos. Urlep, kancelist, 1 K; gdč. Merlak 1 K; razni drugi 11 K 30 h, vsi iz Sarajeva. — Gospa Dora Ferjan, učit. soproga, nabrala v Velesovem 4 K; g. Jos. Brše, učitelj v Gabrijah, nabral povodom svoje poroke 10 K 50 h; uprava

»Edinosti« v Trstu nabrala 10 K; posojilnica v Framu 10 K; gdč. Fani Trtnik, učiteljica pri Sv. Križu pri Kostanjevici, nabrala 13 K; gospa Marija Černej, nadučiteljica soproga v Grižah pri Celju, nabrala ob priliki poroke svoje ljube svakinje Anke Černej z g. Mešičkom 11 K; gosp. Andrej Rapè, nadučitelj v Smledniku, nabral v veseli družbi pri »Jošku« v Smledniku 9 K; g. Martin Salamun, nadučitelj pri Sv. Miklavžu pri Ormužu, 12 K, katere je prejel kot delegat ormoškega učiteljskega društva za pot k zborovanju »Zaveze« v Postojno. Živeli učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati! Živeli nabiralci!

Kolekta poštinih znamk za Učiteljski konvikt. Iz konjiškega okraja kolekti št. 9 in 10 z geslom:

»Ko bi na Štajerskem tovariši vsi po kroni darovali, bi Kranjci kmalu tudi nam »konvikte« priznali.«

Na to hvalevredno geslo si usojamo pripomniti, da pri »Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« ne razločujemo, kranjskih, štajerskih in primorskih učiteljev, ampak vsi smo velika družina, ki ima mnogo sirot in otrok, ki jih pa njih roditelji zaradi sramotno nizkih plač ne morejo pošiljati v mesto v šolo. Vse te učiteljske sirote in učiteljski otroci so si bratje in sestre med seboj, katerim vsem bo bodoči naš konvikt tako varno zavetišče, kakor najboljša očetova hiša. Pri tej priliki poudarjamo zopet, da bo naš konvikt odprt tudi sirotam in otrokom naših tovarišev s Kočevskega, ki so bili, kadar se je šlo za izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja ali za učiteljske pravice, s slovenskim učiteljstvom v deželi vedno kolegialni in solidarni. Bodočemo občenemu zboru, ki bo o velikonočnih počitnicah, bomo predlagali, da se voli v odbor tudi po en zastopnik s Štajerskega, Primorskega in iz Kočevskega. Pripominjamo pa, da ima v smislu § 12. društvenih pravil vsako učiteljsko društvo lahko toliko zastopnikov v obboru, kolikorokrat je plačalo pokroviteljstvo 200 K. Le-ti odborniki imajo iste pravice kakor voljeni odborniki. Do zdaj imajo svojega zastopnika v odboru: Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani, Pedagoško učiteljsko društvo v Krškem. Učiteljsko društvo za postojnski šolski okraj, Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega in Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj. Če občni zbor ali odbor dotičnega društva ne imenuje kakega posebnega zastopnika, je po pravilih ud odbora »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta« vselej predsednik dotičnega društva. Torej, učiteljska društva na Štajerskem, Primorskem in ostala društva na Kranjskem, podvizajte se s pokroviteljstvom, da dobite čimpreje svojega zastopnika v odboru »konvikta.« — Iz šmarijskega okraja na Štajerskem št. 88. Tovariši in tovarišice, le pridno vračajte izpolnjene kolekte podpisaneu blagajniku; po Veliki noči vam bo naložil nove kolekte in tudi novo delo za blagor učiteljskih sirot in otrok.

J. Dimnik, blagajnik.

Klerikalni banditi. Čedalje lepše stvari se dogajajo na Kranjskem. Pred klerikalnim nasilstvom ni več varno ni imetje ni življenje poštenih ljudi. V dokaz tej trditvi veljaj ta slučaj: Dne 2. t. m. je klerikalna banda z duhovščino na čelu dejanski naskočila hišo našega tovariša nadučitelja Česnika, tajnika »Zaveze«, ki je ob enem župan v Knežaku na Notranjskem. Ko bi se ne bili ljudje zaprli v hišo, bi jih naščuvana drhal pobila do smrti. Tako je samo tolkla in razbijala po vratih in oknih ter napravila mnogo škode in provzročila zlasti med otroki in ženami mnogo strahu, ki utegne imeti nevarne posledice. »Ubijte liberalce! Prasci! Cigani!« tako je orila pobožna bojna pesem. Klerikalne pesti so padale po tovarišu Česniku, bolna njegova žena se je onesvestila, njiju sin je omahnil, sunjen od klerikalne živine. In kakor rečeno: vse bi pobili do smrti, da niso pravočasno zbežali ljudje v hišo in se zaprli. — To tolovajstvo kriči po osveti, po trditvi maščevalne pravice! To je nemara sad Šusteršičevega hujskanja, ko je nasvetoval učiteljstvu, naj numerira svoje kosti! Nasilstvo, barbarstvo najstudenjše vrste! — Med takimi divjimi tolpami mora hoditi pošten slovenski učitelj z napetim petelinom, sicer je njegovo in njegovih ljudi življenje v smrtni ne-

varnostil Zato menda vendar niso naši napredni tovariši, da bi jih pobijali klerikalni zdivjanci kot stekle pse!

Osebnosti. Za nadučitelja v Tolminu je imenovan Fr. Bogotaj, doslej nadučitelj v Kobaridu. — Suplentinja na ljudski šoli v Trebnjem, Marija Strausova, je imenovana za provizorično učiteljico v Mehovem.

Umrl je v Domžalah Fr. Pfeifer, nadučitelj v pokoju. R. i. p.

Umrla je v D. M. v Polju gospa Ana Kavčičeva, soproga tamkajšnjega nadučitelja g. Kavčiča. — Pri Sv. Križu na Vipavskem pa je umrla soproga g. nadučitelja Petra Medveščka, gospa Marija Medveščkova. — Iskreno sožalje! — Umrla je 10. t. m. po daljšem bolehanju v starosti 33 let gospa Franja Orožnova, soproga gospoda profesorja Fr. Orožna. Pokojnica je bila ljubezniva narodna dama, ki jo je vsakdo rad imel, kdor jo je poznal. Bodi blagi gospe prijazen spomin!

Šolske vesti na Štajerskem. Nova dvorazrednica (2. plač. razred) se ustanovi v Pernovu pri Žalcu, zato pa se ne razširi za sedaj šola v Galiciji. Stalna učiteljica sta postala gg. Ferdinand Spranger od Sv. Bolfenka v Št. Ilju in Makso Hočevnar iz Bizelskega v Soštanju. V stalni pokoj je šel nadučitelj pri Sv. Križu pri Slatini g. Simon Škrabl.

Iz novomeškega okraja nam pišejo: Pepelnico sredo popoldne se je zbralo učiteljstvo novomeške okolice k prijateljskemu sestanku v Rudolfovem. Udeležil se je sestanka tudi gosp. nadzornik in nekaj tovarišev iz drugih okrajev. Razgovarjali smo se največ o društvu in ugledu učiteljstva. V povzdigo tega smo sklenili prirediti vsako leto 4 zborovanja s hospitacijami v različnih krajih. Ob vsakem zborovanju bo tudi pevska vaja. Izrekla se je tudi želja, da bi se prirejali mesečni sestanki, seveda za manjše okoliše. Prihodnje zborovanje bo 6. aprila v Žužemberku.

Pismo iz Istre. Prejeli smo iz Istre pismo, ki ga na željo podpisanega tovariša doslovno priobčujemo. Pismo slove:

Toliko sam puta bio nakan, da se prebrojim Vašemu listu, koji jedini od jugoslavenskih učit. listova zastupa dostojno, otvoreno i neustrašivo čast i interese učiteljstva. Uzrok, što još nisam Vaš predbrojnik, jest, što ne poznam dostatno slovenski jezik; ali, rad bratimstva i sloge, moram i taj bratski nam jezik naučiti, barem toliko, da Vas razumim.

Nakon zadnjeg Vašeg dopisa iz Istre od 3. t. mj. »Naša Sloga in učiteljstvo«, ne mogu dalje oklievati: moram ne samo ljubiti i štovati, nego i imati i čitati Vaš list. Ne osvrćite se na mršavo blezganje one stare popovske klepetuše u Puli, koja veli, da ne napada učitelje, a u istem broju ruži na najpodliji način dva naša učitelja, koji su vredniji i zaslužniji za narod, nego mnogi doktor i mnogi pop u Puli i izvana. Branite nas i nadalje onako krepko, i znajte, da ima uz Vas mnogo istarskih potlačeničâ.

Ovih dana izaći će na posebnom listu odgovor na dopise »Omnibusa«, dotično »Naše Sloge« od 16. t. mj., podpisan od mene i učitelja Stihovića iz Promonture i učitelja Rajčića iz Ližnjana. Poslati ćemo Vam jedan iztisk*, da nas sudite; a, ako možete i hoćete primati dopise u hrv. jeziku, tad bi Vam kadkad i ja poslao po koju crticu.**)

Molim Vas, javite, do prigode, Vašim sumišljenikom iz Istre, da smo i mi trojica učitelja gorespomenutih, pa k tomu Radić u Juršićim, Radić na Malinskoj, Tončić u Sv. Vidu, Marki u Veprincu i Martinčić u Lindaru i mnogi drugi njihovi suborioci. Ja i moji sudrugovi susjedi želili bismo pak znati za Vaše sumišljenike u Istri; da se upoznamo, da se skupimo, da se organizujemo i da se složnim silama po stanovitom programu opremo popovsko-hrvatskoj kamori u Istri.

Molim, pošljite mi Vaš list i sve zaostale brojeve od novog ljeta napred, a predbrojbu ću Vam poslati čim iz lista razaberem koliko iznaša na godinu.

Sa odličnim štovanjem i bratskim pozdravom

Fran Zec,
učitelj.

Uredn.
Uredn.

*) Glej današnji naš članek!

**) Prosimo!

Šest milijonov kron! Morda za šolstvo? — Nel — Za nov nasip v Pulju, ki ga ni trebal O, srečna domovina, srečna Istra!

„Narodna prosveta“ v Gorici. Društvo »Narodna prosveta« v Gorici je otvorilo javno ljudsko knjižnico v »Trgovskemu domu« (v prostorih na levo vhoda v dvorano). Knjige se bodo izposojevale samo na izkaznice vsak četrtek in ponedeljek od 6—7¹/₂ zvečer. Izkaznice dobe člani brezplačno, nečlani proti pristojbini 20 vin. Nečlani plačajo vrhutega še za vsako izposojeno knjigo 4 vin. Izkaznice se dobivajo v društvenih prostorih ob gori navedenih urah; članom se dopošljejo po pošti. Nečlani, ki niso odboru znani, se morajo legitimovati. Obenem s knjižnico otvori društvo tudi bralnico za društvene člane, ki bo odprta od danes dalje vsak dan od 9. zjutraj do 9. zvečer. V bralnici bodo na razpolago vsi znamenitejši časopisi in revije, slovenske in tuje.

Umirovljenje državnih uradnikov. Z Dunaja poročajo, da je finančna uprava izdelala zakonski načrt o umirovljenju državnih uradnikov po 35. službenem letu. Uradniki bodo v bodoče prispevali za pokojninski zaklad po 4—5% svoje plače. Po novem zakonu ne bo več razločka med konceptnimi in manipulacijskimi uradniki. — Sveta nebesa, kdaj se usmilite učiteljstva? To neprestano, sistematično preziranje tira obupance tja, kjer govori brezobzirnost in se družijo mase pozabljenih in izkoriščanih trpinov!

Ločitev cerkve od države je na Francoskem sedaj dognana in sklenjena stvar. — Papež je opustil svoje prvotne nazore, da bo ločitev cerkve od države katoličanstvo na Francoskem ojačila. Nasprotno želi sedaj, naj bi klerikalni člani francoske zbornice napeli vse sile, da se to vprašanje reši šele po novih volitvah leta 1906. Med tem časom bi namreč klerikalni aparat med volilci pridno delal proti ločitvi.

Popravek. V zadnjo številko se nam je vihotalapilo nekaj neljubih pomot. V notici »Nov dokaz klerikalne olike« mora stati namesto »... navdahne dopisnike s p r o g r a m o m« pravilno »... s p o g u m o m«. V notici »Gospod Tomislav Ivkanec« mora stati namesto »... neminljive zasluge« pravilno »... neminljive simpatije.« Malenkosti so si popravili čitatelji sami.

Razgled po šolskem svetu.

Tržaška laška velikodušnost. Laška in polahonjena tržaška gospoda je ustanovila v tržaški okolici za slovenske otroke 10 ljudskih šol z 58 razredi in 61 učnimi osebami in z letnim stroškom 160.000 kron. Zatorej je — tako pravijo — zahteva po slovenskih ljudskih šolah v Trstu samem popolnoma neopravičena. To je gotovo! Kako bi se pa sicer poitalijančevala tista tržaška slovanska mladina, ki ne more hoditi v okoliške šole, temveč mora obiskovati mestne laške šole? Zato je seveda tudi čisto opravičena trditve tržaških laških mogotcev, da nečejo Slovenci enakopravnosti, nego hočejo nadvladati! Teh nazorov je seveda tudi vlada, zato pa tako pravično rešuje tržaško slovensko šolsko vprašanje.

— **Deška meščanska šola v Ljubljani.** Dne 2. t. m. je imel občinski svet ljubljanski sejo, kjer je poročal obč. svetnik Šubic to-le: Mestni šolski svet prosi, naj se pretvori II. mestna deška osemrazrednica v petrazredno ljudsko in trirazredno meščansko šolo. Imenovana šola šteje letos s 7 vzporednicami 15 razredov in ima 712 učencev. Višje tri razrede obiskuje 147 učencev. Ti razredi nadomeščajo meščansko šolo, zato je pouk v njih urejen po strokovnem načinu na podlagi knjig za meščanske šole. Tudi učila, ki jih rabijo v teh treh razredih, so ista kot na meščanskih šolah. Učiteljstvo je tudi izprašano za meščanske šole, a dobiva plače ljudskošolskega učiteljstva, ker nima šola značaja meščanske šole. (Takisto je n. pr. tudi na dekliški osemrazrednici. Opomba ured.) — Na Kranjskem je le ena nemška deška meščanska šola (v Krškem), dočim jih je na Češkem 345, na Moravskem 101, na Dol. Avstrijskem 159, v Šleziji 21, na Štajerskem 17 itd., v Avstriji sploh 701. Nemci imajo 477, Čehi 202, Italijani 9, Poljaki 7, Hrvatje 5, Slovenci pa nimajo nobene meščanske šole. Temu je zlasti kriv člen IX.

